

طراحی مدل جایگاه ورزش بانوان در بهبود شاخص های توسعه یافتگی در ایران

فاطمه آجورلو^۱

بهرام قدیمی^۲

رضا محمد کاظمی^۳

شیوا آزادفدا^۴

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۸/۹/۱۸

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۸/۱۱/۲۰

هدف از این پژوهش، طراحی مدل جایگاه ورزش بانوان در بهبود شاخص های توسعه یافتگی در ایران است. روش پژوهش حاضر کیفی و از نوع اکتشافی است. جامعه آماری پژوهش شامل اساتید دانشگاه، کارشناسان و صاحب نظران بود که رشته تحصیلی و داشتن تالیفات علمی مرتبط با موضوع، دارا بودن سمت های مدیریتی و تجارب اجرایی در حوزه مدیریت ورزشی و کارشناسان حوزه ورزش بانوان از جمله شاخص های انتخاب فهرست اولیه صاحب نظران به شمار می آمد. روش نمونه گیری به صورت غیر احتمالی، با انتخاب هدفمند و با حداکثر تنوع یا ناهمگونی بود. اندازه نمونه در این پژوهش بر مبنای شاخص اشباع نظری برابر با ۱۶ نفر به دست آمد. ابزار اندازه گیری، مصاحبه باز بر مبنای سه مرحله کدگذاری باز، محوری و گزینشی بود که با استفاده از نرم افزار Maxqda نسخه ۲۰۱۸ تحلیل شد. بر مبنای تحلیل داده ها ۸۹ مفهوم اولیه، ۱۳ مقوله اصلی و ۳ هسته اصلی شناسایی شد. سپس سه قضیه نظری براساس مدل پارادایمی مدل سه شاخگی شامل عوامل

۱. دانشجوی دکترای جامعه شناسی ورزشی، گروه جامعه شناسی و علوم اجتماعی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

۲. دانشیار، گروه جامعه شناسی و علوم اجتماعی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

E-mail: Dr.b.ghadimi@gmail.com

۳. دانشیار، مدیریت و برنامه ریزی تربیت بدنی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

۴. استادیار، گروه مدیریت ورزشی، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

رفتاری، زمینه ای و ساختاری برای طراحی مدل جایگاه ورزش بانوان در بهبود شاخص های توسعه یافتگی در ایران مطرح شد. بدین ترتیب، می توان گفت که بحث ورزش بانوان در بیشتر کشورها مورد توجه بسیار قرار گرفته است. از این رو، نتایج پژوهش حاضر جایگاه ورزش بانوان را بهبود خواهد بخشید به شرطی که مسئولان بسترهای لازم را برای کاربردی کردن نتایج فراهم سازند.

واژگان کلیدی: ورزش بانوان، بهبود شاخص ها و توسعه یافتگی

مقدمه

ورزش، نمونه شاخص از نهادی است که همه ما از گذر رابطه آشنایی روزمره شناختی از آن داریم و درباره اش می توانیم از راه تجربه های کم و بیش مختصر و مفید یا از راه منابع خبری کسب اطلاعات کنیم، اما در موقعیت پژوهشگر یا جامعه شناس کسب اطلاعات ورزش صورت دیگری پیدا می کند؛ به عنوان صورتی از روابط اجتماعی با سلسله مراتب و اثرات سلطه، به عنوان یک فرهنگ، به عنوان یک فعالیت شغلی که با صورت های شغلی دیگر شباهت دارد و توصیفی که علوم اجتماعی- جامعه شناسی، تاریخ و اقتصاد از ورزش ارائه می دهند، البته به اندازه روایت اخباری آن جالب و جذاب نیست، اما توصیفی نظام مندتر است. جامعه شناسی شرایطی را بیان می کند که به فعالیت های ورزشی امکان بروز و جهت می دهند و منابع مالی بسیج شده و کارهای انجام شده روز به روز را آشکار می کند. مشکلات و موانعی را نشان می دهد که ورزشکاران برای رسیدن به اهدافشان با آن ها رو به رو هستند (دوفرانس، ۲۰۱۹). نقش ورزش در اجتماع و اثر آن بر پدیده هایی همچون جرم و سوء رفتارهای جوانان امری پذیرفته شده است، ولی مطالعات پژوهشی در این زمینه به منظور شناخت رابطه های پنهان مقوله ورزش و جامعه هم چنان ادامه دارد. ورزش به دلیل مخاطب قرار دادن گروه های گوناگون اجتماعی از سنین مختلف، در تار و پود جامعه تنیده شده است و مطالعاتی در هریک از این زمینه ها نیاز است تا به تبیین نوع و سطح درهم تنیدگی این روابط بپردازد. به عنوان مثال، در حوزه اجتماعی، ورزش طیف گسترده ای از مخاطب را شامل کودکان، زنان، سالمندان و ... در بر می گیرد که اثر ورزش و برنامه های ورزشی بر همه آنها یکسان نیست (اسکیز و همکاران، ۲۰۱۷). ورزش در دوران معاصر نیز از جایگاه ویژه ای برخوردار است تا آنجا که در قاموس جامعه شناسی از آن به عنوان بارزترین نمودهای زندگی اجتماعی یاد شده و آن را در عقلانی شدن زندگی اجتماعی و توسعه جوامع مدرن مؤثر می دانند. عده ای از اصحاب علوم اجتماعی نیز نوع ورزش افراد را تعیین کننده سبک زندگی و بیانگر طبقه اجتماعی آن ها تلقی نموده و آن را پدیده ای اجتماعی که نیاز مبرم به ترجمه نداشته و خود ترجمان ملت هاست، پنداشته اند. علاوه بر این ها، گروهی دیگر از جامعه شناسان، ورزش را شیوه ای به منظور کنش و واکنش های افراد تصور کرده و آن را در پرورش شخصیت، اعتدال روانی، خویشتن داری، مهارت دیرجی رفتارهای پر خاشگرا نه و تنظیم خشونت مفید دانسته اند. در هر حال، حوزه جامعه شناسی ضمن تأکید بر نقش و کارکرد ورزش در زندگی اجتماعی، آن را مدلی برای شناخت ساختارهای اجتماعی و فرهنگی و مدخلی به منظور تحلیل این ساختارها پنداشته و غنی سازی اوقات فراغت، انتقال ارزش ها، کاهش آسیب های اجتماعی و افزایش سرمایه اجتماعی را از دیگر کارکردهای اجتماعی ورزش در جامعه معاصر بر شمرده اند (نوابخش و جوانمرد، ۱۳۹۲).

از طرف دیگر، زنان قشر مهمی از جامعه ایرانی هستند که به دلایل سیاسی و اجتماعی و فرهنگی غفلت هایی در مورد آنان صورت گرفته است. نمونه ای از این غفلت ها، عدم توجه به بعد سلامت جسمانی و روانی آنان از طریق ورزش و تحرک است. زنان ایرانی همواره تحت تأثیر انواع سیاست های رایج در کشور و فرهنگ حاکم بر جامعه تا حدودی در زمینه ورزش که همگی بر لزوم آن برای سلامتی جسم و روان تأکید می کنند

محدودیت هایی داشته اند. متأسفانه در کشور ما طی سال های اخیر، ورزش بانوان مورد غفلت قرار گرفته، در حالی که دانش تربیت بدنی و علوم ورزشی در جوامع بین المللی جایگاهی بس مهم و پر اهمیت دارد (زکایی^۱، ۱۳۹۱). با توجه به اینکه زنان ارتباط مستقیمی با زندگی نیمی از افراد جامعه پیدا می کنند و به عنوان گروهی که سهم مهمی در توسعه جامعه دارند، باید از سلامت کامل برخوردار شوند. در واقع، سلامت هریک از اعضای جامعه به ویژه زنان مستقیماً بر تصویر کلی سلامت خانواده تاثیر می گذارد (ظهیری نیا و همکاران، ۱۳۹۴). مشارکت در فعالیت های ورزشی به صورت حرفه ای، تا همین اواخر فعالیتی مردانه بود و زنان سهم چندانی در آن نداشتند (امینی و همکاران، ۱۳۹۶). اما عوامل گوناگون اجتماعی-فرهنگی از جمله: افزایش اوقات فراغت، بالا رفتن سطح زندگی، افزایش توجه به بهداشت عمومی و آمادگی جسمانی و بالاخره اهتمام نظام های سیاسی باعث شد از اواسط قرن بیستم، پیدایش نمونه های موفقیت آمیز حضور زنان در عرصه های ورزشی افزایش یابد (کاکلی^۲، ۲۰۱۷). جامعه شناسان بیان کرده اند که در جامعه امروزی، تاکید فرهنگی-اجتماعی بسیاری بر روی جذابیت و تناسب جسمانی وجود دارد و هنجارهای اجتماعی به نسبت بیشتری درباره زنان بر جذابیت جسمانی تاکید می کند. در چند دهه اخیر، تناسب اندام معیار زیبایی زنان شده است. آنچه به لحاظ اجتماعی تصویری مطلوب از بدن تعریف می شود، بر لاغری اندام و تناسب جسمانی دلالت دارد (ذکایی و امین پور، ۱۳۹۱). با توجه به اینکه نیمی از پیکر جامعه ما را زنان تشکیل می دهند و با توجه به ارزش والای زن در جامعه اسلامی، سلامت، نشاط و دسترسی آنان به علوم به ویژه علوم اسلامی می تواند در داشتن جامعه ای سالم و شاداب نقش مهمی داشته باشد. دلایل گفتن این موارد، وجود سلامت و تندرستی به عنوان یک شاخص مهم در توسعه جوامع می باشد. یکی دیگر از موارد توسعه در یک جامعه، برابری و عدالت جنسیتی می باشد. آمارها نشان داده است که در جوامعی که ورزش بانوان دارای رونق بوده است و بانوان حضور فعالی در این حوزه داشته اند، کمتر شاهد ناهنجاری های اجتماعی مانند تعرضات بوده اند (نورعلی وند و همکاران، ۱۳۹۷). همچنین حضور فعال بانوان در رقابت های بین المللی ورزشی و موفقیت های که آنها به دست آورده اند باعث شور و اشتیاق جامعه شده و همچنین در جوامع بین المللی نیز چهره خوبی از آن کشور نشان داده است؛ چنان که جامعه های دیگر به آن به عنوان یک کشور برتر از لحاظ عدالت اجتماعی بخصوص عدالت برابری جنسیتی به آن نگاه می کنند (لاکر و همکاران^۳، ۲۰۱۶). توسعه و اعتلای تربیت بدنی و ورزش در جامعه ما منوط به تحول سازنده و مثبت در برنامه های جاری ورزشی است. از طرفی، این واقعیت بر هیچ کس پوشیده نیست که بدون در نظر گرفتن زنان که نیمی از جمعیت کشور را تشکیل می دهند، دستیابی به توسعه واقعی میسر نخواهد بود. در بسیاری از جوامع، زنان با مشکلات و نابرابری هایی مانند عدم دسترسی به امکانات آموزشی برابر با مردان (ژاجاکوف^۴، ۲۰۰۶)، فرصت های شغلی نابرابر با مردان، فقر و درآمد نابرابر،

1. Vest
2. Cakli
3. Laker et al.
4. Zajacov

تنش های بیشتر و ایفای نقش های متعدد خانوادگی و تضاد در این نقش ها (هیلدینگ^۱، ۲۰۰۶) مواجه اند که تربیت بدنی و ورزش را نیز می توان به آن اضافه کرد. امروزه در بیشتر جوامع، زنان از فرصت های برابر برای شرکت در فعالیت های ورزشی محروم و با محدودیت هایی مواجه اند (پالم^۲، ۲۰۰۰). محدودیت های ساختاری و مدیریتی (گوئی^۳، ۲۰۰۷)، محدودیت های مالی و امکاناتی، محدودیت های انسانی و تخصصی و محدودیت های فرهنگی و اجتماعی از جمله این محرومیت ها هستند. این محرومیت ها در کشور جمهوری اسلامی ایران به دلایل مختلف به ویژه شرایط فرهنگی و اجتماعی حاکم بر کشور برجستگی بیشتری دارد (دفتر ملی مدیریت و توسعه ورزش کشور، ۱۳۸۷) گرچه تربیت بدنی و ورزش بانوان در جمهوری اسلامی ایران از اهمیت خاصی برخوردار است (منظمی و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۵۲).

امروزه ورزش در جامعه به یک امر مهم تبدیل شده است، بخصوص در حوزه بانوان که نقش آن قابل انکار نیست. گواه این حرف تاکید جامعه شناسان، روانشناسان، جامعه پزشکی و ... به ورزش کردن بانوان است، چرا که بانوان، رکن اصلی جامعه و خانواده به شمار می آیند و خانواده ای سالم است که مادر آن سالم باشد- این قیاس در جامعه نیز وجود دارد و جامعه سالم، جامعه ای توسعه یافته خواهد بود

نورعلی وند و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی خود بیان کردند که این هنجارها در درآمد و جایگاه زنان نقش مثبتی داشته است. با گذر بیش از ۴۰ سال از انقلاب اسلامی و ایجاد تغییرات بنیادین در قوانین مربوط به حضور زنان در جامعه و سیاستگذاری های لازم در ورزش بانوان، در سال های اخیر رشد و پیشرفت چشمگیری در ورزش زنان در عرصه مسابقات ملی و بین المللی به دست آمده است، اما همچنان بین ورزش مردان و ورزش بانوان فاصله و تفاوت زیادی وجود دارد. با گذر زمان لزوم کاهش تبعیض جنسیتی نسبت به ورزش زنان در کشور بیش از گذشته احساس می شود. شیوه رایج زندگی زنان ایرانی که آپارتمان نشینی و بی بهرگی از نور خورشید، نبودن امکانات اولیه رفاهی برای ورزش و تفریح را می توان از مهم ترین ویژگی های آن دانست، منجر به افزایش میزان بیماری و اختلالات جسمی و روانی در میان زنان شده است که مقابله با این بیماری ها مستلزم سیاستگذاری های کلان در راستای ایجاد تغییر در برخی شیوه های اجرایی برنامه های ورزشی بانوان ایرانی است. از این رو، محقق در پژوهش حاضر در پی پاسخگویی به این سوال است:

الگوی کاربردی و جایگاه ورزش بانوان در بهبود شاخص های توسعه یافتگی (سلامت و تندرستی و برابری جنسیتی) چیست؟

روش شناسی پژوهش

روش انجام این پژوهش، کیفی و راهبرد تحقیق در این مطالعه بر حسب سه دسته عوامل رفتاری، ساختاری و زمینه ای بررسی و تجزیه و تحلیل بود. هدف استفاده از رهیافت تحقیق کیفی در مطالعه حاضر، تدوین الگوی کاربردی جایگاه ورزش بانوان در بهبود شاخص های توسعه یافتگی در ایران بود. جامعه آماری پژوهش شامل

1. Hildingh
2. Palm
3. Gui

اساتید دانشگاه، صاحب نظران و فعالان حوزه بانوان بودند که رشته تحصیلی و داشتن تالیفات علمی مرتبط با موضوع، دارا بودن سمت های مدیریتی و تجارب اجرایی در حوزه ورزش و بانوان آسیب دیده اجتماعی از جمله شاخص های انتخاب فهرست اولیه صاحب نظران بود. روش نمونه گیری به صورت نمونه گیری غیر احتمالی^۱، با انتخاب هدفمند و با حداکثر تنوع یا ناهمگونی استفاده بود. اندازه نمونه در این پژوهش بر مبنای شاخص اشباع نظری برابر با ۱۶ نفر به دست آمد. اشباع نظری زمانی رخ می دهد که محقق نمی تواند اطلاعات بیشتری را به موارد قبلی اضافه کند و شاهد الگوهای تکراری داده ها خواهد بود. در این وضعیت نمونه گیری خاتمه می یابد، چرا که نمونه های بیشتر به بسط تحقیق و تبیین بیشتر آن کمکی نمی کنند. گفتنی است که به جهت نو بودن تحقیق و محدودیت احتمالی داده ها، از رویکرد مثلث سازی^۲ استفاده شد. مثلث سازی به فرایند استفاده از رویکردها و منابع گوناگون جهت جمع آوری اطلاعات در تحقیق اطلاق می شود (اسکینر، ادواردز و کوربت^۳، ۲۰۱۴). با توجه به استفاده از شیوه مثلث سازی (استفاده از منابع چندگانه) در این تحقیق از منابع متنوع برای جمع آوری اطلاعات بهره گیری شد.

علاوه بر این، در پژوهش حاضر جهت سنجش روایی از معیارهای اسکینر، ادواردز و کوربت (۲۰۱۴) که در جدول ۱ به آن اشاره شده است، استفاده شد.

1. Non probability
2. Triangulation
3. Skinner, Edwards & Corbett

جدول ۱: روش های اطمینان از روایی

روش های اطمینان از روایی	نحوه اجرا در این پژوهش
درگیری طولانی مدت	افزایش حساسیت نظری، مشارکت عملی و ارتباط با مشارکت کنندگان برای ارزیابی برداشت های محقق
مشاهده پایدار	مشارکت عملی محقق و حضور در محیط مشارکت و اکتشاف جزئیات تجارب مشارکت کنندگان
بازرسی مجدد مسیرکسب اطلاعات	انجام بازرسی ادواری اطلاعات و کدهای به دست آمده به جهت پیشگیری از سوگیری و اطمینان از صحت، توسط محقق و یک همکار (دانشجوی دکتری) آشنا به موضوع مورد پژوهش
چک کردن با مشارکت کنندگان	بررسی اطلاعات به دست آمده به کمک گروه تحقیق و نظرسنجی از مصاحبه شوندگان در خصوص نتایج
مثلث سازی	استفاده از منابع متعدد برای جمع آوری داده ها
مقایسه مستمر	مقایسه داده های به دست آمده از منابع مورد بررسی با سایر منابع به صورت مستمر در تمام طول تحقیق

۱۶۵

برای محاسبه پایایی با روش توافق درون موضوعی دو کدگذار، از یک متخصص جامعه شناس در حوزه ورزش بانوان که در مراحل انجام پژوهش حضور داشت و از آگاهی مناسبی در زمینه این پژوهش برخوردار بود، درخواست شد تا به عنوان همکار در کدگذاری تحقیق شرکت کند. آموزش ها و فنون لازم جهت کدگذاری به همکار تحقیق انتقال داده شد. سپس محققان به همراه همکار، به عنوان نمونه دو مورد از مصاحبه ها را کدگذاری کردند و درصد توافق درون موضوعی با استفاده از فرمول زیر محاسبه شد:

$$\text{درصد توافق درون} = \frac{2 \times \text{تعداد توافقات}}{\text{تعداد کل کدها}} \times 100\%$$

مطابق داده های جدول ۲، تعداد کل کدهای به ثبت رسیده معادل ۸۹ کد و تعداد کل توافقات بین کدها معادل ۶۰ می باشد. همچنین، پایایی بین کدگذاران برای مصاحبه های انجام گرفته در این پژوهش معادل ۷۱ درصد است. لذا با توجه به این که میزان پایایی بیشتر از ۶۰ درصد می باشد، قابلیت اعتماد کدگذاری ها مورد تأیید است و می توان گفت که میزان پایایی تحلیل مصاحبه کنونی مناسب می باشد.

جدول ۲: محاسبه پایایی

ردیف	شماره مصاحبه	تعداد کل کدها	کدهای مورد توافق	پایایی
۱	۵	۴۱	۱۸	۰/۸۷
۲	۱۰	۴۸	۲۲	۰/۹۱
جمع		۸۹	۴۰	۰/۸۹

سرانجام جهت تجزیه و تحلیل داده ها در مرحله کیفی از تحلیل روایت استفاده شد. گفتنی است که کلیه تحلیل های آماری با کمک نرم افزار Maxqda نسخه ۱۲ انجام گرفت.

یافته های پژوهش

در این بخش کدهای استخراج شده و مؤلفه های مربوط به هر یک از آن ها و در نهایت نظریه توسعه برند ارائه خواهد شد؛ به گونه ای که پس از تجزیه و تحلیل صورت گرفته این امکان وجود دارد تا به سؤالات اصلی و فرعی مطرح شده پاسخ داده شود.

نخستین گام در ساخت نظریه زمینه ای، انجام کدبندی باز است. کدبندی باز از نظر واحد تحلیل به صورت سطر به سطر، عبارت به عبارت، پاراگراف به پاراگراف یا به صورت صفحه جداگانه انجام می شود. چنان چه واحد کدبندی، سطر باشد، به هر یک از سطرها یا جمله ها، مفهوم یا کدی الصاق می شود. این کدها یا مفاهیم باید بتوانند حداکثر فضای مفهومی و معنای آن را اشباع کنند. در این مرحله، تمام اطلاعات کدبندی می شود (کریوگر و نیومن، ۲۰۰۶). در کدبندی اولیه محقق براساس واحد کدبندی، به هر واحد مورد نظر یک کد (مفهوم، نام، برچسب) الصاق می کند. مفاهیم یا کدهای به دست آمده در این مرحله، سنگ بنای مقوله های عمده بعدی و نیز اجزای اصلی مدل سه شاخگی در حال ظهور را شکل می دهد (محمدپور، ۱۳۹۲). حال که کلیه داده ها کدبندی و کدها یا مفاهیم اولیه متعددی ساخته شدند، مرحله دوم کدبندی باز آغاز می شود. محقق در این مرحله با متون خام کار ندارد، بلکه با مفاهیمی که تولید کرده است، سروکار دارد. هدف این مرحله از کدبندی باز که به کدبندی «متمرکز» موسوم است، تولید و استخراج مقوله های عمده است (محمدپور، ۱۳۹۲). در جدول ۳، نحوه کدبندی سطح اول (اولیه) و سطح دوم (متمرکز) با عنوان درک معنای تدوین الگوی کاربردی جایگاه ورزش بانوان در بهبود شاخص های توسعه یافتگی در ایران آمده است. به موجب نتایج این جدول، با تحلیل متن مصاحبه ها و پس از مفهوم پردازی در مرحله کدبندی باز، ۸۹ مفهوم اولیه (سطح اول) و ۱۳ مقوله عمده (سطح دوم) شناسایی شد.

کدبندی محوری

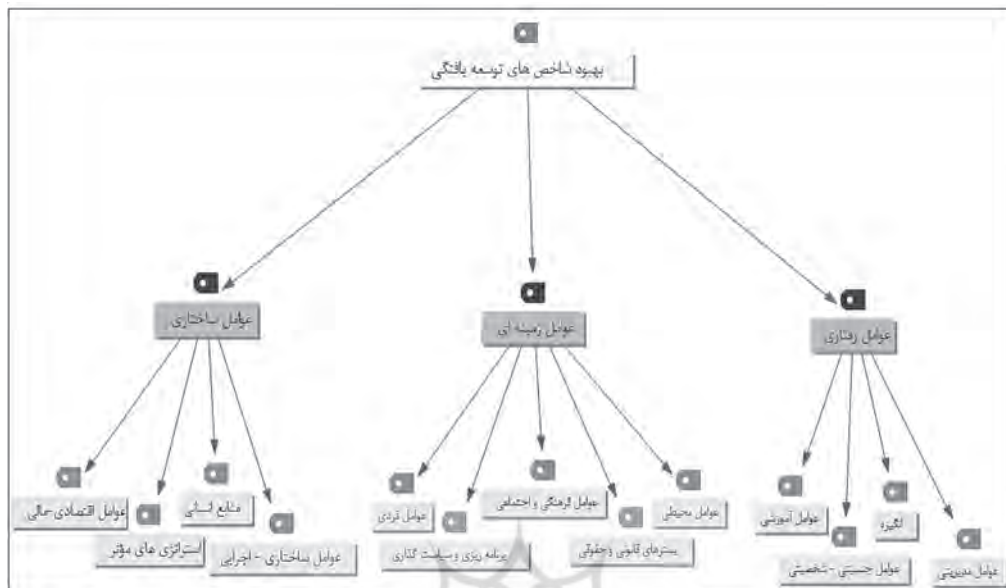
مرحله دوم کدبندی داده ها به کدبندی «محوری» موسوم است. در این مرحله، مقوله ها به صورت یک شبکه با هم در ارتباط قرار می گیرند. همچنین این مرحله مشتمل بر ترسیم یک نمودار است که «الگوی کدگذاری» نامیده می شود. الگوی کدگذاری، روابط میان عوامل زمینه ای، عوامل رفتاری و عوامل ساختاری را نمایان می کند (کریوگر و نیومن، ۲۰۰۶). این فرایند در نمودار ۱ نمایان شده است:

جدول ۳: مفاهیم، مقولات عمده و مقوله محوری هسته استخراج شده از داده‌ها

ردیف	مقوله اصلی	مقوله فرعی	متن مصاحبه (نکات کلیدی)	گزاره‌های منطقی (کداولیه)
۱	عوامل زمینه‌ای	بسترهای قانونی و حقوقی	تدوین قوانین مناسب جهت بسترسازی برای ورزش بانوان	تدوین قوانین مناسب جهت بسترسازی
۲			به روز رسانی قوانین ورزشی اتخاذ شده برای بانوان با توجه به شرایط حاکم بر جامعه	به روز رسانی قوانین ورزشی با توجه به شرایط حاکم بر جامعه
۳			تصویب قانون پخش مسابقات بانوان از صدا و سیما	پخش مسابقات بانوان از صدا و سیما
۴			فتوای علما و مراجع راجع به ورزش بانوان	فتوای علما و مراجع
۵			ذکر بند تعیین بودجه مساوی برای ورزش بانوان و آقایان در اساسنامه فدراسیون‌ها	تعیین بودجه مساوی برای ورزش بانوان و آقایان
۶			مكلف کردن سازمان‌ها به فعال کردن بخش ورزش بانوان با توجه به قوانین وضع شده	فعال کردن بخش ورزش بانوان در سازمان‌ها
۷			اصلاح قانون حق خروج از کشور زنان متاهل به منظور حضور در اردوها و مسابقات ورزشی	اصلاح قانون حق خروج از کشور زنان متاهل
۱	عوامل محیطی	عوامل محیطی	در اختیار قرار دادن فضاهای طبیعی برای ورزش بانوان	قرار دادن فضاهای طبیعی برای ورزش بانوان
۲			توسعه فضاهای گردشگری ورزش بانوان	توسعه فضاهای گردشگری ورزش بانوان
۳			استاندارد سازی عوامل محیطی مانند کفپوش و ... در ورزش بانوان	استاندارد سازی عوامل محیطی مانند کفپوش
۱	عوامل رفتاری	تربیه	افزایش کیفیت زندگی	افزایش کیفیت زندگی
۲			تنوع دادن به زندگی به واسطه شرکت در فعالیت‌های ورزشی	تنوع دادن به زندگی
۳			امکان برقراری روابط دوستانه در محیط‌های ورزشی	امکان برقراری روابط دوستانه
۴			داشتن اندام متناسب	داشتن اندام متناسب
۵			اقتای حس جلوه‌گری در محیط ورزشی (انجام رقابت‌های ورزشی)	اقتای حس جلوه‌گری
۶			مدیریت بهتر امورات خانواده	مدیریت بهتر امورات خانواده
۷			بهبود سلامت جسمانی بانوان و به موازات آن بالا رفتن سلامت خانواده و جامعه	بهبود سلامت جسمانی
۱	عوامل مدیریتی	مدیریت	تدوین برنامه‌های بلند مدت از سوی مدیران برای ورزش بانوان	تدوین برنامه‌های بلند مدت
۲			استفاده از مدیران زن در راس امور مربوط به ورزش بانوان	استفاده از مدیران زن
۳			تغییر نگرش مسئولان و مدیران نسبت به ورزش بانوان	تغییر نگرش مسئولان و مدیران
۴			نگاه مساوی مدیران نسبت به ورزش بانوان	نگاه مساوی مدیران نسبت به ورزش بانوان
۵			مدیران فارغ التحصیل رشته تربیت بدنی و علوم به کارگیری ورزشی	به کارگیری مدیران فارغ التحصیل رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی
۶			سلیقه‌ای عمل نکردن مدیران سازمان‌ها و فدراسیون‌ها در مدیریت ورزش بانوان	سلیقه‌ای عمل نکردن مدیران

ردیف	مقوله اصلی	مقوله فرعی	متن مصاحبه (نکات کلیدی)	گزاره های منطقی (کداولیه)
۱	عوامل رفتاری	عوامل آموزشی	برگزاری مستمر آموزش های همگانی به منظور ترویج فرهنگی ورزش بانوان	آموزش های همگانی
۲			لزوم برگزاری کارگاه های آموزشی مستمر ویژه مدیران ورزشی زن	برگزاری کارگاه های آموزشی
۳			تدوین و اجرای برنامه های آموزشی برای ترویج ورزش در میان بانوان	آموزشی برای ترویج ورزش
۴			تهیه و پخش برنامه های آموزشی از مراکز صدا و سیما	تهیه و پخش برنامه های آموزشی
۵			برگزاری همایش های خانوادگی مانند همایش های پیاده روی	برگزاری همایش های خانوادگی
۱	عوامل رفتاری	عوامل جنسیتی - شخصیتی	نبود تبعیض جنسیتی در تخصیص سهمیه های مربیگری جهت شرکت در کلاس های آموزشی بین المللی	نبود تبعیض جنسیتی در تخصیص سهمیه های مربیگری
۲			امنیت شغلی مربیان ورزش زن	امنیت شغلی
۳			احساسی تصمیم نگرستن مدیران زن در تصمیم گیری های مدیریتی (با توجه به ویژگی های شخصیتی)	احساسی تصمیم نگرستن مدیران زن
۴			ایجاد و داشتن امید به آینده ورزش حرفه ای در بین ورزشکاران به خصوص در ورزش بانوان	ایجاد و داشتن امید به آینده ورزش حرفه ای
۵			عدم ترک ورزش حرفه ای به دلیل فشارهای اجتماعی و فرهنگی و تاثیر بر شخصیت بانوان	عدم ترک ورزش حرفه ای به دلیل فشارهای اجتماعی
۱	عوامل ساختاری	عوامل اقتصادی (مالی)	تخصیص بودجه کافی به ورزش بانوان	تخصیص بودجه کافی
۲			بالا بردن بودجه ورزش همگانی در سازمان های مربوطه مانند وزارت ورزش و جوانان	بالا بردن بودجه ورزش همگانی
۳			فراهم کردن بسترهای حمایت مالی بخش خصوصی از ورزش بانوان	فراهم کردن بسترهای حمایت مالی بخش خصوصی
۴			هزینه کردن خانواده ها برای ورزش بانوان	هزینه کردن خانواده ها
۵			رفع موانع مالی و اقتصادی برای حضور بانوان در مسابقات بین المللی	رفع موانع مالی و اقتصادی
۶			فراهم کردن بستر درآمدزایی بالا بانوان از ورزش	فراهم کردن بستر درآمدزایی

ردیف	مقوله اصلی	مقوله فرعی	متن مصاحبه (نکات کلیدی)	گزاره های منطقی (کداولیه)
۱	توسعه ورزش بانوان	توسعه ورزش بانوان	انتخاب مدیران با توجه به شایستگی های مدیریتی	انتخاب مدیران با توجه به شایستگی های مدیریتی
۲			الگو سازی بانوان ورزشکار	الگو سازی بانوان ورزشکار
۳			برگزاری جشنواره های ورزشی متنوع و مستمر به منظور استعدادیابی ورزشی بانوان	برگزاری جشنواره های ورزشی
۴			سناریو نویسی ورزش بانوان در افق های چند ساله	سناریو نویسی ورزش بانوان
۵			شناسایی نقاط قوت و ضعف ورزش بانوان	شناسایی نقاط قوت و ضعف
۶			همگانی کردن ورزش بانوان در کشور	همگانی کردن ورزش بانوان
۷			تشکیل و حمایت از سازمان های مردم نهاد (سمن) در بحث ورزش بانوان	تشکیل و حمایت از سازمانهای مردم نهاد
۱	توسعه ورزش بانوان	توسعه ورزش بانوان	انتخاب افراد متخصص در برنامه های ورزش بانوان	انتخاب افراد متخصص
۲			به کارگیری مربیان متخصص برای آموزش ورزشی بانوان	به کارگیری مربیان متخصص
۳			بالا بردن ظرفیت های آموزشی برای آموزش مربیان	بالا بردن ظرفیت های آموزشی
۴			دعوت و استخدام مربیان خارجی مشهور برای آموزش و رشد ورزشکاران	دعوت و استخدام مربیان خارجی مشهور
۵			استخدام مربیان زن در بوستان ها و فضاهای سبز برای آموزش بانوان در این مکان ها	استخدام مربیان زن در بوستان ها و فضاهای سبز
۱	توسعه ورزش بانوان	توسعه ورزش بانوان	تدوین و اجرای برنامه های مشخص استعدادیابی ورزش بانوان	اجرای برنامه های مشخص استعدادیابی
۲			اصلاح جو مردانه مجمع ها و هیئت های ورزشی در انتخابات	اصلاح جو مردانه در انتخابات
۳			شفافیت و نظارت در اجرا و تخصیص بودجه اختصاصی ورزش بانوان در سازمان های مربوطه	شفافیت و نظارت در اجرا و تخصیص بودجه
۴			نظارت و ضمانت اجرایی در اجرای برخی قوانین مرتبط با تغییرنگرش جنسیتی در ورزش	ضمانت اجرایی در اجرای برخی قوانین مرتبط با تغییرنگرش جنسیتی
۵			تنظیم ساختار و چارت انتخاب مدیران ورزشی	تنظیم ساختار و چارت انتخاب مدیران
۶			اجرای برنامه های ویژه ورزش همگانی بانوان جهت بالا بردن تندرستی آنها	اجرای برنامه های ویژه ورزش همگانی بانوان جهت بالا بردن تندرستی آنها

شکل ۱: مدل مفهومی جایگاه ورزش بانوان در بهبود شاخص های توسعه یافتگی در ایران

بحث و نتیجه گیری

با مطالعه ورزش در دنیا طی بیست سال گذشته می توان دریافت که انقلابی واقعی در ورزش زنان رخ داده است. توجه به ورزش جزء لاینفک نهضت زنان به شمار می رود و همین امر دورنمای جدیدی را در زمینه تلاش انسان گشوده است. ما می توانیم جایگاه فعلی و مشکل احتمالی ورزش زنان را در آینده با نگاهی به الگوی عملکرد ورزشی زنان، درست مانند هر پدیده بیولوژیکی دیگر، تصور کنیم. به عبارت دیگر، پیشرفت ورزش زنان چیزی شبیه منحنی سینوسی است. طی سال های متمادی، سطح فعالیت و عملکرد ورزشی زنان بسیار محدود بوده است. شرکت کنندگان نخبه نیز بسیار کم بودند و از لحاظ کیفی هم در سطح پایینی قرار داشتند، اما طی بیست سال گذشته سرعت پیشرفت ورزش زنان بسیار چشمگیر شده است؛ به طوری که ورزش بانوان به عنوان یک عامل توسعه یافته در یک کشور در نظر گرفته می شود (اتقیاء و همکاران، ۱۳۹۳). پژوهشگران اجتماعی معتقدند که بانوان، بنیان اصلی خانواده را شکل می دهند و نادیده گرفتن ورزش از سوی آنان به غیر از چالش های جسمی - حرکتی و روحی - روانی برای این قشر، مشکلاتی برای خانواده و جامعه به وجود می آورد. ورزش می تواند اثرات بیشتری بر بانوان آسیب دیده اجتماعی بگذارد، زیرا نگاه جامعه به بانوان آسیب دیده اجتماعی نگاه مثبتی نیست و افراد سعی می کنند از آنها دوری بگیرند و حتی به اطرافیان خود نیز توصیه می کنند که از بانوان آسیب دیده اجتماعی دور باشند و هیچ گونه ارتباطی بین آنها نباشد. نتایج به دست آمده با یافته های پژوهش های اسماعیلی و همکاران (۱۳۹۸) و نورعلی و همکاران

(۱۳۹۷) همخوان بوده است. نقطه اشتراک پژوهش های انجام شده، بحث توسعه ورزش بانوان بوده که با توجه به شاخص های توسعه یافتگی تدوین گردیده است. حضور زنان در ورزش به ویژه در سطوح قهرمانی تا حد زیادی می تواند جایگاه ویژه ای در عرصه بین المللی برای کشور ایجاد کند. موفقیت برای ورزشکاران یک کشور در رقابت های جهانی و المپیک به طور کلی تقویت کننده وجهه و اعتبار آن کشور در جهان خواهد بود و اهمیت این نقش در ایران به عنوان کشوری در حال توسعه بسیار زیاد است. عوامل زیادی وجود دارند که بانوان را به ورزش ترغیب می کنند و در توسعه اثرگذار هستند. یکی از آنها، عوامل فردی است که بانوان برای آنها اهمیت خاصی قائل هستند و بیشتر با عوامل روانشناختی ارتباط دارند. چنان چه بانوان به عنوان نیمی از جمعیت جامعه و عاملی بسیار تاثیر گذار در خانواده در جهت تحکیم بنیان آن و جامعه، از عزت نفس کافی برخوردار باشند، می توانند با سلامتی کامل و انگیزه بالا - ناشی از داشتن یک بدن سالم و مهمتر از آن تناسب اندام مناسب - در توسعه کشور یک رکن اساسی به شمار آیند. این امر زمانی تحقق پیدا خواهد کرد که فضای لازم و کافی در اختیار بانوان باشد. فضای لازم برای ورزش بانوان مستلزم زیر ساخت های مناسب است. از این رو، اگر برای نیمی از جمعیت کشور امکانات و زیر ساخت های لازم فراهم شود، بدون شک می تواند اثرات مثبتی بر شاخص های توسعه داشته باشد، چرا که زیر ساخت های مناسب یکی از نماد های توسعه است. لازم است که بستر مناسب برای تصویب قوانین در جهت کمک به پیشرفت ورزش بانوان فراهم شود که تحقق این مهم، همکاری بخش های مختلف جامعه را می طلبد. قوانین دست و پاگیر باید حذف و قوانین حمایتی تصویب شوند تا بانوان به راحتی بتوانند مشارکت های فردی و گروهی در بخش ورزش و فعالیت های بدنی داشته باشند و در نهایت سطح سلامت جامعه ارتقا یابد. بدیهی است که این امر زمانی تحقق خواهد یافت که در جامعه فرهنگی سازی لازم انجام گیرد و بدون فراهم کردن بسترهای فرهنگی موفقیت خاصی کسب نخواهد شد (ناتیونل^۱، ۲۰۱۴).

«نظریه یادگیری اجتماعی» معتقد است که رفتار انسان، نتیجه یادگیری است و حمایت اجتماعی افرادی که دیگران مهم هستند باعث تقویت یا ممانعت از انجام رفتار می شود. در این بررسی مطابق چهارچوب های نظری فوق، تأثیر حمایت اجتماعی از فعالیت های ورزشی زنان توسط هر دو گروه زنان ورزشکار و غیرورزشکار مورد تأکید قرار گرفته است. دیگر این که خود ارزیابی افراد از سودمندی های مورد نظر می تواند در افزایش یا کاهش تمایل فردی مؤثر باشد. از این رو می توان از عوامل متعدد اجتماعی در بحث ورزش بانوان به عنوان «عوامل بازدارنده» نام برد. همچنین باید اشاره داشت که فضا اساساً مفهومی است که تحت تاثیر سلسله مراتب اجتماعی و مفهوم قدرت و سلطه قرار دارد. تفاوت ها نظم اجتماعی را تهدید می کنند و قدرت ها تلاش می کنند به یکسان سازی در میان شهروندان خود دست بزنند. یکی از تفاوت ها نیز می تواند بحث دیدگاه اجتماعی حاکم بر جامعه باشد. برای یکسان سازی می توان تفاوت ها را شناسایی و بر اشتراک گذاری ها تاکید کرد و بحث مشارکت ها را در نظر گرفت. مشارکت ورزشی یکی از موارد مهم اجتماعی برای بانوان است که از این طریق می توانند به جایگاه خود در جامعه برسند و دیدگاه مردسالاری و

تبعیض جنسیتی را در حوزه ورزش کاهش دهند. این مهم زمانی محقق می شود که یک کارگروه توانمند تشکیل گردد و برنامه ریزی های مناسب در این زمینه صورت پذیرد و راهبردهای حمایتی لازم تدوین شود. برای تدوین راهبردها می توان از نمونه های بین المللی موفق الگو گرفت.

در ادامه می توان به عامل های موثر رفتاری اشاره کرد. یکی از این عامل ها، انگیزه است. انگیزه های بسیاری برای ترغیب بانوان به ورزش و فعالیت های بدنی وجود دارند؛ عواملی مانند بالا رفتن کیفیت زندگی، تناسب اندام مناسب و ... با بالا رفتن انگیزه بانوان برای ورزش کردن می توان ادعا کرد که نیمی از جامعه درگیر ورزش خواهند شد و در سالم سازی فضای جامعه گام های مثبتی برداشته می شود. از عامل های موثر در ایجاد انگیزه، مدیریت درست می باشد. باید سعی گردد تا از ظرفیت های بانوان استفاده و از ایده های خلاق آنها بهره گیری شود. وجود بانوان در امور مدیریت، نشان از بالابودن ظرفیت های توسعه در یک کشور است (ابراهیم آبادی، ۱۳۹۲). برای ایجاد این ظرفیت های توسعه می توان از آموزش های مناسب استفاده کرد. از طریق آموزش و توانمندسازی می توان به چنین دستاوردهای مهمی دست یافت و در جوامع بین المللی نیز به عنوان یک شاخص توسعه از آن یاد کرد. گفتنی است که این مورد نیز نشان دهنده برابری جنسیتی می باشد و نتایج حاصله با نتیجه پژوهش اسکار و همکاران (۲۰۱۸) همسویی دارد.

نحوه مشارکت زنان در فعالیت های ورزشی، مسئله پیچیده ای است که عوامل زیادی در آن دخالت دارند. مطالعات تجربی نشان داده که تفاوت های جنسی در زمره موانع فعالیت های ورزشی در اوقات فراغت وجود دارد. زنان به عنوان نیمی از افراد جامعه با موانع بیشتری برای مشارکت در فعالیت های ورزشی مواجه اند. اینکه زنان چه فعالیت های ورزشی را در اوقات فراغت انتخاب می کنند، نیاز به بررسی همه عواملی دارد که به صورت مثبت یا منفی (موانع) روی این انتخاب ها تأثیر می گذارند. با توجه به این مسئله که دختران جوان امروز، مادران فردای جامعه هستند و با وارد شدن در عرصه های مختلف و بالا رفتن سطح تحصیلات و آگاهی نسبت به شأن، منزلت و چهره زن مسلمان خواستار جایگاه حقیقی خود می باشند، سلامت جسمانی و روانی آنها از اهمیت بسزایی برخوردار است. همچنین، دختران به عنوان نیمی از منابع انسانی و تأثیر گذار در توسعه اجتماعی و اقتصادی هر کشور حائز اهمیت اند. خوشبختانه طی سالیان اخیر مسولان توجه خوبی به ورزش بانوان داشته اند و ایجاد معاونت ورزش بانوان در وزارت ورزش و جوانان و تعیین مسئول ورزش بانوان به منظور رسیدگی به امور بانوان در هر یک از فدراسیون ها از اقدامات مثبت بوده است. بدیهی است که تخصیص منابع مالی کافی می تواند در این روند اثرات قابل توجهی بگذارد و منابع انسانی متخصص و مشترک بین آقایان و بانوان می تواند امری مثبت و قابل توجه باشد. این موارد زمانی تحقق خواهند یافت که راهبردهای لازم شناسایی و به اجرا دربیایند که در این صورت ورزش بانوان به عنوان یکی از شاخص های توسعه یافتگی رخ نمایان خواهد ساخت. بدین ترتیب، پیشنهاد می شود که عوامل ساختاری و اجرایی در حوزه بانوان مورد بازبینی قرار گیرد. سعی شود که در بدنه و ساختار ورزش از بانوان بیشتر استفاده شود و برخی برنامه های تخصصی برای بانوان در نظر گرفته شود. انگیزه های لازم برای بانوان فراهم شود تا احساس متنوع بودن در زندگی را داشته باشند و کیفیت زندگی بهتری را تجربه کنند، چرا که در این صورت می توانند مدیریت بهتری در امورات خانواده داشته باشند.

منابع

- امینی، امیر مظفر؛ یوسفی، علی؛ سرائی، سودابه و فتاحی، فروغ. (۱۳۹۶). «جایگاه ورزش در زندگی بانوان شهرستان اصفهان و عوامل بازدارند آن». دوفصلنامه مشارکت و توسعه اجتماعی. دوره ۳، شماره ۵، صص ۴۶-۲۷.
- یوسفی، بهرام. (۱۳۹۳). «تناسب جنسیتی در ورزش های رقابتی». رویکرد های نوین در مدیریت ورزشی. دوره ۱، شماره ۲، صص ۴۲-۳۱.
- ابراهیم آبادی، حسین. (۱۳۹۲). «رویکردی میان رشته ای به سبک زندگی با نگاهی به جامعه ایران». فصلنامه مطالعات میان رشته ای در علوم انسانی. دوره ۵، شماره ۴، صص ۵۳-۳۳.
- اسدی، حسن و شعبانی مقدم، کیوان. (۱۳۹۲). مدیریت اوقات فراغت و ورزش های همگانی. دانشگاه تهران.
- صادقی آرانی، زهرا و میرغفوری، سید حبیب الله. (۱۳۸۹). «تجزیه وتحلیل وضعیت توسعه یافتگی ورزشی استان های ایران». پژوهش در علوم ورزشی. ش ۲۴، صص ۴۱-۲۶.
- اسماعیلی، آرزو؛ اتقیا، ناهید و جوادی پور، محمد. (۱۳۹۴). «معرفی شاخص ها و فرآیند ارزیابی میزان توسعه یافتگی ورزشی استان فارس». رویکردهای نوین در مدیریت ورزشی. دوره ۲، شماره ۶، صص ۳۲-۲۳.
- نورعلی وند، علی؛ ملکی، امیر؛ پارسامهر، مهربان و قاسمی، حمید. (۱۳۹۷). «تبیین جامعه شناختی مشارکت ورزشی زنان با تاکید بر هنجارهای جنسیتی». فصلنامه علمی ترویجی فرهنگ دانشگاه ایلام. شماره ۲.
- ظهیری نیا، مهدی؛ نیکخواه، هادی و شفیعی، نعمت الله. (۱۳۹۴). «بررسی تاثیر خانواده و رسانه های گروهی بر مشارکت دانشجویان دختر در فعالیت های ورزشی (مورد مطالعه: دانشجویان دختر دانشگاه هرمزگان)». دوفصلنامه مشارکت و توسعه اجتماعی. سال ۱، شماره ۱، صص ۶۱-۴۲.
- ذکایی، محمد سعید و امین پور، مریم. (۱۳۹۱). درآمدی بر تاریخ فرهنگی بدن. تهران: تپا
- Coakley, J. (2017). **Sport in society: Issues and controversies**. Boston, Mass, Mc Graw Hill.
- Dofrans, K. (2003). "Islam's view on physical activity and sport". The Norwegian University of Sport and physical Education, International Review for the sociology of Sport, Vol. 38. No. 1, PP:45-60.
- Walseth, K. (2016). "Young Muslim Women and Sport: The Impact of Identity Work". Leisure Studies, 25, 75-94.
- National Center for Health Statistics (2014). **Summary health statistics for U.S. adults: National Health Interview Survey**. U.S. Department of Health and Human Services, Centers for Disease Control and Prevention
- Laker, Anthony. (2002). **The sociology of sport and physical education**. Routledge Falmer, London and New York.
- Chalabaev, A., Sarrazin, PH., Fontayne, P., Boiche, J., Guillotin, C. (2013). "The influence of sex stereotypes and gender roles on participation and performance in sport and exercise". Review and future directions, psychology of sport and exercise, Vol. 144 -136 ,14.
- Berger, E., Reilly, N. (2008). "Determinants of sport participation among Canadian adolescents". sport management Review, Vol. 307-277 ,11.

- Rees, D., Sabia, J. (2010). **“Sports participation and academic performance: Evidence from the National longitudinal study of Adolescent Health”**. Economics of Education Review, Vol. ,29 759-751
- Strauss, Anselm L., & Corbin, Juliet. (1990). **Basics of Qualitative Research: Grounded Theory Procedures and Techniques**. Sage.
- Pastor, Y., Balaguer, I., Pons, D., Merita, M. (2003). **“Testing direct and indirect effects of sports participation on perceived health in Spanish adolescents between 18-15 years of age”**. Journal of adolescence, Vol. 730-717 ,26.
- Pfeiffer, K., et al. (2006). **“Sport participation and physical activity in adolescent females across a four- year period”**. Journal of adolescent health, Vol. 529-523 ,39.

